

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
בס"ד, י"א אלול התשפ"ו

חולין קט"ז – שעת כושר בכלאי הכרם, חיה ועוף בחלב, ויצירת גבינה מבהמה מפוקפקת

שאלות:

1. האם יש מצב שחלק מהצמח אסור ככלאי הכרם וחלק לא?

שעת הכושר בכלאי הכרם

- בסוף הדף הקודם, למדנו את שיטת **איסי בן יהודה** ללמוד בקל וחומר מערלה שבשר בחלב אסור בהנאה, תוך סיוע מחמץ ומכלאי הכרם, וראינו איזה סוג פירכה צריכים לסוג לימוד כזה, הגמרא מקשה: למה לא פרכנו על כלאי הכרם שלא הייתה להם שעת הכושר שהרי הגידולים נאסרו מיד עם צמיחתם?
 - **רב אדא בר אהבה מתרץ** שמכך שלא פרכנו מוכח שבכלאי הכרם גם הזרעים עצמם נאסרים בהשרשה (עיקרן נאסר), ונמצא שהייתה להם שעת הכושר, כי הזרעים היו מותרים לפני שהשרישו בקרקע.
 - **רב שמעיה בר זעירה הקשה** ממשנה במסכת כלאים, שמי שמעביר בכרם עציץ נקוב שזרועה בו תבואה, והוא יונק מהכרם, אם מהניקה הזו הוא הוסיף וגדל ביותר מאחד ממאתיים מגודלו, הוא לא מצליח לבטל את תוספת האיסור שנחשבת כלאי הכרם, סימן שרק התוספת נאסרת ולא הזרעים שבקרקע!
 - **אביי מתרץ** שיש שני מקרים, מקרה של זריעה חדשה, ומקרה של תוספת. יש שני חלקים בפסוק של כלאי הכרם "פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלָאָה" ו"הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע". זרע שנזרע ישירות בכרם (זרוע מעיקרו) נאסר מיד בהשרשה; אבל צמח שהשריש בהיתר מחוץ לכרם והוכנס לכרם כמו בעציץ נקוב, לא נאסר אלא אם כן הוסיף גידול בשיעור אחד ממאתים.
 - הגמרא מביאה ברייתא עם שיטת **רבי שמעון בן יהודה** בשם **רבי שמעון** שחולק על משנתנו ולומד בגזירה שווה שבשר בחלב אסור באכילה אבל מותר בהנאה.
2. עמרם אוכל עוף בחלב, יש אפשרות שזה מותר?

חיה ועוף בחלב

- המשנה הביאה את שיטת **רבי עקיבא** שהוא לומד מהחזרה על איסור בישול גדי בחלב אמו, שחיה ועוף לא אסורים באיסור בשר בחלב מהתורה, ו**רבי יוסי הגלילי** למד מ'חלב אמו' שעוף לא אסור מהתורה בחלב, כי אין לו חלב אם, הגמרא דנה במקורות הלימוד של התנאים ובמחלוקת ביניהם:
- **רבי עקיבא** לא לומד את המופעים ה'מיותרים' של גדי בחלב אמו, **כשמואל**, כי לשיטתו חלב ונבלה כלולים במשמעות המילה "גדי", ומכיוון שהוא גם סובר שאיסור חל על איסור, אין מניעה שיחול עליהם איסור בשר בחלב בלי פסוק נוסף; עובר (שליל) גם נחשב "גדי מעליא"; ממילא שלושת מופעי "גדי" מתפנים למעט: חיה, עוף, ובהמה טמאה.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

○ הגמרא מביאה שתי אפשרויות להסביר מה ההבדל בין **רבי עקיבא** ל**רבי יוסי הגלילי**:

- **הבדל בחיה**: **לרבי יוסי הגלילי** חיה אסורה מהתורה כי נוהג בו איסור נבלה ויש לו חלב אם; **לרבי עקיבא** חיה אסורה רק מדרבנן.
- **הבדל בעוף**: **לרבי עקיבא** עוף אסור מדרבנן; **לרבי יוסי הגלילי** עוף מותר לגמרי באכילה אפילו מדרבנן. והגמרא מביאה ברייתא ומעשה שמוכח מהם של**רבי יוסי הגלילי** עוף מותר אפילו מדרבנן:
 - במקומו של **רבי יוסי הגלילי** נהגו לאכול בשר עוף בחלב. לוי התארח אצל יוסף רישבא והגישו לפניו ראש טווס בחלב ולא מיחה בהם. **רבי** שאל למה לא נידה אותם, ולוי השיב שזה מקומו של **רבי יהודה בן בתירא**, והוא הניח ש**רבי יהודה בן בתירא** דרש להם כ**רבי יוסי הגלילי**.

3. יגל החמיץ גבינה, מחלב קרוש שבקיבת פרה, שהתגלה שהיתה טריפה, האם הגבינה מותרת?

העמדת גבינה

- המשנה מביאה את דיני הקיבה (תוכן הקיבה מול עור הקיבה):
 - **הגדרות**: "קיבה" היא החלב הקרוש שבתוך הקיבה של בהמה שינקה חלב; "עור הקיבה" הוא בשר דופן הקיבה עצמה.
 - החלב הקרוש שבקיבת בהמת גוי ושבקיבת נבלה – לפי נוסח המשנה – אסור.
 - המעמיד גבינה בעור קיבה כשרה (בשר ממש) – אם יש בה כדי לתת טעם, הגבינה אסורה.
 - בהמה כשרה שינקה מטרפה – קיבתה אסורה; טרפה שינקה מכשרה – קיבתה מותרת, מפני שהחלב שנכנס למעיה נחשב כנוס במעיה מבהמה כשרה ולא חלק מגופה.
- הגמרא **מקשה** על ההפרדה בין "קיבת גוי" ל"קיבת נבלה", הרי קיבת בהמת גוי היא נבלה?
 - **רב הונא מתרץ** שמדובר בגדי ישראל קנה מגוי; בהתחלה **רב הונא** חשב שחוששים שמא ינק מטרפה, ולבסוף העמיד שחוששים שמא ינק מבהמה טמאה שמצויה אצל הגויים (כי טרפה לא מצויה), ואצל ישראל מפרידים את הגדיים שלא ינקו מבהמות טמאות.
 - **שמואל מתרץ** "חדא קתני": שאכן הכוונה שקיבת שחיטת גוי היא נבלה – ואסורה.
- הגמרא **מקשה** מדברי **שמואל** שאמר במקום אחר שגבינות גויים אסורות רק משום שמעמידים אותן **בעור** קיבת נבלה, ומשמע שחלב הקיבה עצמו מותר. הגמרא **מתרצת** שכאן במשנה מדובר לפני **שרבי יהושע** חזר בו, כפי שראינו במסכת עבודה זרה, כשעוד אסר חלב קיבת נבלה, ואילו דברי **שמואל** שם נאמרו אחרי החזרה.
- הגמרא **מקשה** סתירה במשנה שברישא כתוב שקבת גוי ושל נבלה אסורה, ובסיפא כתוב שקבת טריפה שינקה מהכשרה, היא כשרה, למה קבת טריפה כשרה, הרי היא כמו נבלה!

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

▪ **רב חסדא** ניסה לתרץ, שברישא הוא נראה כאוכל נבלות, אבל בסיפא הטריפה עברה שחיטה. אבל **רבא הקשה** עליו שזו דווקא סיבה לאיסור כי אם תתיר לו את קבתה הוא עלול לבוא לאכול את הטריפה עצמה ובמיוחד שהיא עברה שחיטה.

▪ לכן **רב יצחק מתרץ בשם רבי יוחנן**, שברישא בקיבת נבלה נשנתה לפני החזרה, ואילו הסיפא (טרפה שינקה מכשרה מותרת) נשנתה לאחר החזרה, שבה הובן שתוכן הקיבה לא נחשב כחלק מגוף הבהמה אלא ככנוס במעיה, ומשנה לא זזה ממקומה, כלומר למרות זאת לא ערכו מחדש את הרישא.

○ פסק ההלכה בהעמדת גבינה:

▪ **רבי חייא בר אבא פסק בשם רבי יוחנן** שמותר להעמיד גבינה בקבת נבלות אבל לא בקבת שחיטת גוי. **רבי שמעון בר אבא שאל** האם זו פסיקה כדעת **רבי אליעזר** שסתם מחשבת גוי לעבודה זרה? ולכן אסורה קבת שחיטת גוי, כי אפילו אם הקבה נחשבת פרש, בעבודת כוכבים יש לזה משמעות כי הבהמה נראית יותר שמנה ויפה לעבודה זרה. ורבי **חייא בר אבא** אישר לו שאכן זו הסיבה לפסק.

▪ **רב שמואל בר רב יצחק חלק** והביא גירסה אחרת בשם **רבי יוחנן**, שלא כשיטת **רבי אליעזר** שאפשר להעמיד גם בקבת שחיטת גוי.

▪ והגמרא פוסקת להלכה, שאין מעמידים בעור קיבת נבלה (בשר נבלה ממש הנותן טעם). אבל מעמידים בחלב הקיבה של נבלה, ושל שחיטת גוי, ואפילו של בהמה כשרה שינקה מטרפה (שבמשנה נאסרה קודם החזרה) – מפני שהחלב המכונס בקיבה נחשב לעניין זה כפרש בלבד (פירשא בעלמא הוא), הכנוס במעיה ולא חלק מגוף הבהמה.

בסוף הדף מתחילה משנה שמשווה בין איסור החלב לאיסור הדם.